

Відгук

офіційного опонента про дисертацію

Гульоватої Лілії Іванівни

на тему “Міжнародна діяльність Львівського університету у 1991–2019 рр. (на прикладі співпраці соціогуманітарних факультетів з академічними середовищами країн Європейського Союзу”

(Львів, 2021. 308 с.),

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 03 “Гуманітарні науки”

зі спеціальності 032 “Історія та археологія”

У дисертації Л.І. Гульоватої на основі широкої джерельної бази вперше в українській історіографії комплексно охарактеризовано міжнародну діяльність соціогуманітарних факультетів Львівського національного університету (далі – ЛНУ) імені Івана Франка у 1991–2019 рр. в контексті їх взаємодії з академічними середовищами країн Європейського Союзу (далі – ЄС). Дослідниця проаналізувала міжнародні зв'язки 11 факультетів університету соціогуманітарного спрямування, в основі вивчення яких – суспільство і людина як його складова (міжнародних відносин, юридичного, історичного та ін.) у період незалежності України, що мали контакти з інституціями 26 країн (з 27 незалежних держав-членів Союзу, розташованих у наш час у Європі). У визначений хронологічний відрізок з країн ЄС названі факультети Львівського університету не мали зв'язків лише з науковцями невеликої за територією і чисельністю населення Мальти. Контакти між професорсько-викладацьким складом Львівського університету та академічними середовищами європейських країн були досить активними і потребують окремого наукового дослідження, *актуальність теми дисертації не викликає сумнівів.*

Дослідження виконано в рамках планової наукової теми кафедри історії України імені Михайла Грушевського Львівського університету, що є підтвердженням його актуальності. Зібрані й опрацьовані автором матеріали дають змогу досягнути масштаби міжнародної діяльності Львівського університету, побачити здобутки і перспективи, *аспекти, що потребують*

подальшого вдосконалення і розвитку. В основу своєї дисертації Л.І. Гульовата поклала теоретико-методологічною ареальний підхід – виклад інформації за географічними векторами міжнародних відносин. Це дало змогу здійснити порівняльний аналіз міжнародних контактів окремих структурних підрозділів Львівського університету, виокремивши відповідні тенденції в їхньому розвитку після проголошення національно-державної незалежності в 1991 р., простежити особливості взаємодії факультетів, що забезпечують розвиток соціогуманітарних наук, з академічними середовищами в Європі, тобто університетами, науковими установами або їх підрозділами, товариствами тощо.

Наукова новизна отриманих результатів є безсумнівною і полягає в тому, що дисертантка вперше здійснила комплексне дослідження міжнародної діяльності Львівського університету в нових геополітичних умовах розбудови української державності (після 1991 р.) і до сьогодення. За умовну верхню межу взято зміни в складі ЄС на початку 2019 р. Дисертантка звернула увагу на три рівні міжнародних зв'язків університету – факультетський, кафедральний і персональний. Заслугою Л.І. Гульоватої стало введення в науковий обіг значної кількості неопублікованих джерел, що стали основою для висвітлення маловідомих сторінок історії університету, а також систематизація й аналіз опублікованої джерельної бази та історіографії як підґрунтя для того, щоб розкрити історію міжнародних зв'язків ЛНУ імені І.Франка в часи незалежності України. Окремі аспекти в дисертації уточнено й доповнено або набули подальшого розвитку, зокрема інституційний і біографічний виміри історії університету на прикладі його міжнародної діяльності тощо.

Отримані результати мають *практичне значення* в науковій роботі (для подальших досліджень історії Львівського університету, різних факультетів чи кафедр та ін.), у суспільно-культурній площині (для активізації наукових контактів з міжнародними партнерами університету, представлення його досягнень на регіональному і загальнодержавному рівнях). Достовірність та

обґрунтованість одержаних результатів забезпечуються використанням у дисертації теоретично-методологічних підходів, що базуються авторкою на питаннях методології історії у висвітленні професорів Л. Зашкільняка і Н. Яковенко, застосуванні низки методів у процесі написання роботи, який поділено на п'ять етапів. За свідченням дисертантки, після тривалих пошуків вона знайшла найбільш оптимальну модель для висвітлення матеріалу в структурі дослідження, побудованій за географічним принципом (чотири розділи, 20 підрозділів), а виклад інформації в самому тексті – за певною схемою послідовності факультетів. На нашу думку, з цим твердженням можна погодитися, до структури роботи немає заперечень.

В основній частині роботи висвітлено міжнародні зв'язки з університетами та організаціями відповідно Польщі (другий розділ), Німеччини й Австрії (третій розділ) та інших країн ЄС (четвертий розділ). Найбільш активні контакти соціогуманітарні факультети Львівського університету після 1991 р. мали з польськими закладами, аналіз матеріалу, присвяченого цій комунікації, здійснено в другому розділі за відповідними регіонами Польщі (сім підрозділів). Менш інтенсивними, але досить плідними, були наукові зв'язки з німецькомовними державами – ФРН та Австрією, яким присвячений третій розділ дисертації. У межах Німеччини виокремлено три великі регіони, на які, головнo, були зорієнтовані науково-освітні програми підрозділів університету, а найбільш активна співпраця була з академічними середовищами Баварії, де, зокрема, розташований осередок української діаспори – Український вільний університет у Мюнхені. В окремий ареал, у четвертому розділі дисертаційного дослідження, виділено інші країни ЄС (п'ять груп, відповідно підрозділів: країни колишнього соцтабору, Балтії та Скандинавії тощо), з якими факультети Львівського університету мали співпрацю.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням широкого кола джерел (1029 позицій у списку використаних джерел та літератури), сучасних теоретико-методологічних

підходів на всіх етапах дослідження. Основою для роботи послужили неопубліковані джерела з Львівського університету – документація Вченої ради (*фонд Р-119 Архіву ЛНУ імені Івана Франка, книги Протоколів засідання Вченої ради Університету, Фотоархів Музею історії ЛНУ імені Івана Франка, усього – 41 позиція*), накази ректора з архіву ЛНУ за 1991–1996 рр. (*45 позицій*), документація історичного факультету (електронні варіанти), включаючи звіти про наукову роботу факультету, окремих кафедр, індивідуальні звіти викладачів, інформацію про науково-дослідну роботу студентів (*136 позицій*), матеріали інтерв'ю з деякими викладачами-істориками, а також опубліковані звіти ректора, матеріали видання “Наукова робота ЛНУ імені Івана Франка” в 1998–2011 рр. За наступні роки, коли це видання було припинено, використано численну інформацію про міжнародну діяльність факультетів із сайту Науково-дослідної частини, сайту ЛНУ. Цінні відомості почерпнуто із статей в університетській газеті “Каменяр” (*близько 190 позицій*).

Загалом Л.І. Гульоватій вдалося досягти задекларованої мети, в дисертації охарактеризовано, в порівняльному контексті, особливості зовнішніх контактів кожного окремого факультету соціогуманітарного спрямування Львівського університету. Дисертантка розкрила структурний (підрозділи) і персональний (конкретні особи) виміри міжнародної діяльності, з дотриманням причинно-наслідкових зв'язків. Висновки в роботі є аргументованими, дають уявлення про форми міжнародної співпраці працівників і студентів університету (стажування за кордоном, відкриті лекції, участь у конференціях, спільні праці із зарубіжними дослідниками та ін.), результати діяльності, вплив угод про співпрацю між Львівським університетом та закордонними партнерами, що представляють країни ЄС, тощо. Дисертація Л.І. Гульоватої за структурою і змістом *відповідає встановленим вимогам*, не містить несанкціонованих текстових запозичень. Порушень академічної доброчесності не виявлено, що підтверджує апробація результатів дослідження (чотири статті, з них одна – у

співавторстві). Кількість та обсяг публікацій відповідають чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

1. У руслі аналізу першоджерел, використаних у дослідженні, дисертантці вартувало залучити доступні іноземні джерела, зокрема з університетів і наукових установ Польщі, Німеччини, Австрії та ін., що дало б змогу подивитися на міжнародну співпрацю з боку не лише Львівського університету, а й закордонних інституцій. На наш погляд, це поглибило б аналіз обраної теми під кутом зору розуміння її ефективності з різних сторін – як керівництва ЛНУ, так і партнерів з країн ЄС, принаймні тих, з якими встановлено найбільш тісні зв'язки. Аналогічно слід було використати праці зарубіжних дослідників, де є згадки про Львівський університет, хоч з тезою дисертантки, що “історіографія проблеми міжнародних відносин Львівського університету загалом та його соціогуманітарних факультетів зокрема в кінці XX – XXI ст. є незначною ...” (с. 24), можна погодитися.

2. Верхню хронологічну межу дослідження, за яку взято зміни в складі ЄС у січні 2019 р., коли з унії вийшла Велика Британія, вартувало обґрунтувати більш детально. Л.І. Гульовата мотивує свою позицію тим, що зв'язки ЛНУ з інтелектуальним середовищем Великої Британії були “одним із чільних напрямів його міжнародної діяльності” (с. 17). Однак це лише частина невеликого підрозділу (4.3) дисертації, очевидно, обґрунтування верхньої хронологічної межі варто було посилити іншими чинниками, що вплинули на характер міжнародної співпраці університету.

3. Окремі сюжети в дисертації потребують більш детального висвітлення. Зокрема, в роботі доцільно було звернути більшу увагу на міжнародну діяльність студентів та аспірантів університету, посилити аналіз зовнішньої співпраці на персональному рівні, бо сама дослідниця визнала, що “чималий пласт зв'язків Львівського університету був заснований на індивідуальних контактах” (с. 210). Мабуть, логічно було детальніше висвітлити внесок

провідних науковців ЛНУ в розвиток міжнародної діяльності, з'ясувати його особливості, а частину матеріалу з основної частини роботи перенести в додатки у формі таблиць, графіків і т. п. (аналіз співпраці за факультетами, кафедрами, роками та ін.). Водночас хотілося б побачити в дисертації більше матеріалу про міжнародну діяльність професорсько-викладацького складу університету в рамках Міжнародного фонду "Відродження", проєктів Еразмус, Темпус, міжнародних шкіл закордонних університетів та ін.

4. Аналізуючи зовнішні контакти працівників ЛНУ, Л.І. Гульовата звернула основну увагу на кількісні показники – перелік спільних конференцій, зустрічей, видань, читання лекцій, стажувань та ін., однак не зрозуміло, який відсоток викладачів і студентів з того чи іншого структурного підрозділу був задіяний у названих проєктах, наскільки вони були масовими (кількість учасників, періодичність) тощо. Крім констатації успіхів у міжнародній співпраці соціогуманітарних факультетів ЛНУ з академічними середовищами країн ЄС, що підтверджуються документально, вартувало глибше розкрити проблемні аспекти в цьому питанні, яких, на жаль, не бракує в сучасних умовах, а також намітити шляхи, як цю діяльність активізувати і зробити більш ефективною.

5. У деяких місцях дисертація перевантажена дрібним фактичним матеріалом, що ускладнює сприйняття читачем тексту, наприклад, на с. 141–143 – лише один абзац з переліком різних інституцій. У кінці дисертації доцільно було зробити додатки.

Загальний висновок.

На підставі ознайомлення з текстом дисертації і публікаціями за темою рецензованої праці вважаємо, що дослідження Л.І. Гульоватої є завершеною науковою роботою, матеріали і висновки якої відкривають нові перспективи в дослідженні інтеграції навчальних закладів України в європейську і світову освітню систему і підготовку спеціалістів високого рівня.

Дисертація Гульоватої Лілії Іванівни “Міжнародна діяльність Львівського університету у 1991–2019 рр. (на прикладі співпраці соціогуманітарних факультетів з академічними середовищами країн Європейського Союзу)” відповідає вимогам пп. 9–18 “Порядку проведення експерименту з присудженням ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р., а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 “Гуманітарні науки” зі спеціальності 032 “Історія та археологія”.

Офіційний опонент

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри історії України

і методики викладання історії

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

 І.Я. Райківський

ПІДПИС І.Я. РАЙКІВСЬКИЙ
 Начальник відділу кадрів
 Державного вищого навчального закладу
 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
 код 02125266
 * 20 * 05 20 21 р.